

Terwijl ik pas om halftwaalf met Reger had afgesproken in het *Kunsthistorisches Museum*, was ik daar al om halfelf zodat ik hem, wat ik me al een hele tijd had voorgenomen, vanuit een zo ideaal mogelijke hoek ongestoord kon observeren, schrijft Atzbacher. Omdat hij 's morgens altijd in de zogenaamde Bordone-zaal tegenover Tintoretto's *Man met witte baard* zit, op de met fluweel beklede zitbank waarop hij mij gisteren, na zijn uitleg van de zogenaamde *Sturmsonate*, zijn gedachten over *Die Kunst der Fuge* had uiteengezet, van voor Bach tot na Schumann, zoals hij het noemt, waarbij hij steeds eigenlijk liever meer over Mozart en niet over Bach had willen spreken, moest ik me in de zogenaamde Sebastiano-zaal opstellen; ik moest dus, geheel tegen mijn smaak, Titiaan op de koop toe nemen om Reger voor de *Man met witte baard* van Tintoretto te kunnen observeren en wel staande, wat geen nadeel was, want ik sta liever dan dat ik zit, vooral bij het observeren van mensen, en ik observeer al mijn leven lang staand altijd beter dan zittend, en omdat ik, vanuit de Sebastiano-zaal de Bordone-zaal in kijkend, ten slotte met gebruikmaking van de uiterste gezichtsscherpte daadwerkelijk het hele, zelfs niet door de rugleuning van de zitbank belemmerde zijaanzicht van Reger, die gisteren, ongetwijfeld ernstig beschadigd door de in de voorgaande nacht ingetreden plotselinge weersdepressie, al die tijd zijn zwarte hoed op zijn hoofd had gehouden, kon zien, dus de hele naar mij toegekeerde linkerkant van Reger, was mijn plan om Reger eens ongestoord in ogenschouw te nemen gelukt. Omdat Reger (in zijn wintermantel), leunend op de tussen zijn knieën geklemde stok, naar het mij toescheen

volkomen geconcentreerd was op de aanblik van de *Man met witte baard*, hoefde ik niet bang te zijn dat ik bij mijn waarneming van Reger door hem ontdekt zou worden. Suppoost Irrsigler (Jenö!), met wie Reger al in een meer dan dertigjarige relatie is verbonden en met wie ikzelf (ook al meer dan twintig jaar) altijd tot op de dag van vandaag een goed contact heb gehad, was er door een gebaar mijnerzijds opmerkzaam op gemaakt dat ik Reger nu eens ongestoord wilde observeren, en telkens als Irrsigler opdook, met de regelmaat van een klok, deed hij alsof ik er helemaal niet was, zoals hij ook deed alsof Reger er helemaal niet was, terwijl hij, Irrsigler, zijn opdracht vervullend, de museumbezoekers, van wie er immers, onbegrijpelijk op deze gratis zaterdag, niet veel waren, in zijn gewone, voor iedereen die hem niet kende onaangename ogenschouw nam. Irrsigler heeft de hinderlijke blik die suppoosten in musea gebruiken om de, zoals bekend, van alle onhebbelijkheden voorziene museumbezoekers te intimideren; zijn manier om plotseling en volkomen geruisloos ter inspectie de hoek om te komen in welke zaal dan ook, is daadwerkelijk weerzinwekkend voor iedereen die hem niet kent; in zijn grijze, slecht gemaakte, maar toch voor de eeuwigheid bestemde uniform dat, bijeengehouden door grote zwarte knopen, aan zijn magere lichaam hangt alsof dat een kapstok is, en met zijn van dezelfde grijze stof gemaakte pet op zijn hoofd, doet hij meer denken aan de opzichters in onze strafgevangenissen dan aan een door de staat aangestelde behoeder van kunstwerken. Irrsigler is, sinds ik hem ken, altijd even bleek, hoewel hij niet ziek is, en Reger noemt hem al tientallen jaren *een staatsdode, die al vijfendertig jaar dienst doet in het Kunsthistorisches Museum*. Reger, die al meer dan zesendertig jaar het Kunsthistorisch Museum bezoekt, kent Irrsigler vanaf de eerste dag van diens indiensttreding en heeft een beslist vriendschappelijke verhouding met hem. *Er was slechts een heel klein bedrag aan smeergeld nodig om mij de zitbank in de Bordone-zaal voor altijd te garanderen*, aldus Reger jaren geleden. Reger is met Irrsigler een

verhouding aangegaan die voor beiden al meer dan dertig jaar gewoonte is geworden. Als Reger, wat niet zelden het geval is, bij het bekijken van de *Man met witte baard* van Tintoretto alleen wil zijn, dan sluit Irrsigler gewoon de Bordone-zaal voor bezoekers, hij gaat gewoon in de ingang staan en laat niemand erlangs. Reger hoeft alleen maar zijn gebaar te maken en Irrsigler sluit de Bordone-zaal, ja hij deinst er niet voor terug bezoekers die zich in de Bordone-zaal bevinden de Bordone-zaal uit te werken omdat Reger dat wenst. Irrsigler had een meubelmakersopleiding in Bruck an der Leitha gevolgd, maar het meubelmaken al opgegeven voordat hij het diploma meubelmakersassistent had gekregen, om politieagent te worden. Maar de politie had Irrsigler afgewezen wegens *psychische zwakte*. Een oom van hem, broer van zijn moeder, die al sinds het jaar vierentwintig suppoost was in het Kunsthistorisches Museum, hielp hem aan de baan in het Kunsthistorisches Museum, *de meest onderbetaalde, maar de veiligste*, zoals Irrsigler zegt. Ook bij de politie had Irrsigler alleen maar gewild omdat hij dacht dat met het beroep van politieagent het kledingprobleem was opgelost. Levenslang hetzelfde pak aantrekken en dat levenslange pak niet eens zelf te hoeven betalen omdat de staat het ter beschikking stelt, dat leek hem ideaal, zo had ook zijn oom, die hem het kunsthistorisch Museum had binnengebracht, gedacht en betreffende dat ideaal was het ook geen verschil, aldus Irrsigler, of hij bij de politie in dienst was of bij het Kunsthistorisches Museum, al betaalde de politie meer en het Kunsthistorisch Museum minder, maar de dienst in het Kunsthistorisch Museum was dan ook weer niet te vergelijken met de politiedienst, *een verantwoordelijker maar tegelijk gemakkelijker dienst* dan die in het Kunsthistorisch Museum kon hij, Irrsigler, zich niet voorstellen. De politiedienst was dag in dag uit levensgevaarlijk, aldus Irrsigler, de dienst in het Kunsthistorisch Museum niet. De eentonigheid in zijn beroep was geen probleem, aldus Irrsigler, hij hield van die eentonigheid. Per dag liep hij tegen de veertig tot vijftig kilometer, dat was beter voor

zijn gezondheid dan bijvoorbeeld de politiedienst, waar je voor-
naamste activiteit bestond uit het zitten op een harde kantoor-
stoel, levenslang. Hij schaduwde *liever museumbezoekers dan normale
mensen*, want museumbezoekers waren in elk geval *hogergeplaatsste
mensen, die gevoel voor kunst hadden*, aldus Irrsigler. Hijzelf had zich
in de loop van de tijd zo'n gevoel voor kunst eigen gemaakt, hij zou
ieder moment in staat zijn een rondleiding door het Kunsthisto-
risch Museum te geven, in elk geval door de schilderijenafdeling,
maar dat had hij niet nodig, aldus Irrsigler. De mensen nemen he-
lemaal niet op wat er tegen hen wordt gezegd, zegt hij. *Al tiental-
len jaren wordt er door museumgidsen steeds hetzelfde gezegd en natuur-
lijk heel veel onzin, zoals de heer Reger zegt*, zegt Irrsigler tegen mij.
Kunsthistorici overladen de bezoekers alleen maar met hun gebazel, zegt
Irrsigler, die in de loop van de tijd veel, zij het niet alle uitspraken
van Reger letterlijk heeft overgenomen. Irrsigler is de spreekbuis
van Reger, bijna alles wat Irrsigler zegt, heeft Reger gezegd, al meer
dan dertig jaar zegt Irrsigler wat Reger heeft gezegd. Als ik goed
luister, hoor ik Reger via Irrsigler praten. *Als we naar de gidsen luiste-
ren, horen we toch altijd alleen maar dat kunstgebazel dat ons op de zenu-
wen werkt, dat onverdraaglijke kunstgebazel van die kunsthistorici*, zegt
Irrsigler, omdat Reger dat zo vaak zegt. *Al die schilderijen zijn gran-
dioos, maar er is er niet één volmaakt*, aldus Irrsigler volgens Reger. De
mensen gaan alleen maar naar het museum omdat er tegen hen is
gezegd dat een cultuurmens het moet bezoeken, niet uit belang-
stelling, de mensen hebben geen belangstelling voor de kunst, in
elk geval negenenennegentig procent van de mensheid heeft geen
enkele belangstelling voor kunst, aldus Irrsigler letterlijk volgens
Reger. Hij, Irrsigler, heeft een zware jeugd gehad, zegt hij, een
moeder die aan kanker leed en al op haar zesenvetigste is ge-
storven, een ontrouwe, levenslang dronken vader. En *Bruck an der
Leitha is ook net zo'n lelijke plaats als de meeste plaatsen in Burgenland*.
Wie kan, die verlaat Burgenland, zegt Irrsigler, maar de meesten
kunnen niet, ze zijn tot een levenslang Burgenland veroordeeld,